

Hernesseroord l(:omtnaatu toe!

Landje-pik in Rotterdam en omstrel en

Rotterdam is nog steeds een witte vlek wat de intramurale zwakzinnigenzorg betreft. De enige bestaande inrichting, de kinderkliniek Beatrix-Irene, is ongeschikt bevonden en moet drastisch veranderen. Ondertussen staan in de regio Rijnmond ruim vijftienduizend mensen op de wachtlijst voor een plaatsje. Alle gelegenheid dus om de zorg op moderne leest te schoeien. Daar zijn betrokkenen in Rotterdam druk mee bezig. Maar mlkomt opeens internaat Hernesseroord uit Middelharnis landje-pik spelen. Deze inrichting wil ook in Rotterdam actief worden.

door Hans van der Wielen

Al vanaf 1983 zijn instellingen in Rijnmond bezig om te bekijken hoe de witte vlek kan worden opgevuld. Nieuwe voorzieningen moeten ook plaats bieden aan de huidige bewoners van de Beatrix-Irene en aan kandidaten op de wachtlijst.

De rapporten en nota's die tot nu toe op tafel lagen zijn het opmerkelijk eens. Er moet geen nieuwe inrichting komen in de Rijnmond. Eerst moet maar eens goed worden gekeken wat ouders en hun zwakzinnige kinderen nodig hebben. De mensen in Rijnmond willen pas daadwerkelijk aan de slag gaan als ze precies weten welke zorgfuncties er nodig zijn.

Nieuwe voorzieningen moeten worden verspreid over de hele regio. Daar is ook iedereen in Rijnmond het over eens. De regio wordt onderverdeeld in subregio's. En de voorzieningen moeten kleinschalig worden. Dan krijgen de zwakzinnige gebruikers de meeste kansen om te begrijpen wat er om hen heen gebeurt. Zwakzinnige mensen moeten, zo is het uitgangspunt, een zo normaal mogelijk leven leiden tussen niet-zwakzinnige mensen.

Het denken in voorzieningen wordt in Rijnmond vervangen door het denken in functies. De zwakzinnigenzorg is met gebaseerd op soort voorzieningen, maar op vervulling van een aantal functies. Tien functies bieden samen een compleet zorgpakket aan geestelijk gehandicapten en hun familie:

- vroegtijdige onderkenning
- voorlichting, advies en verwijzing

- observatie en diagnostiek
- begeleiding
- onderwijs en vorming
- arbeid en dagbesteding
- vrijetijdsbesieding
- woonopvang
- behandeling
- verpleging.

Eigenlijk is er dus niet één witte vlek in Rijnmond, maar er zijn verschillende vlekjes.

Eén van de ideeën in Rijnmond is, om in een leeg staande basisschool in Rotterdam t be innen met dagopvang van zwakzinnige mensen uit de omgeving. In het gebouw zou ook een informatie- en documentatiecentrum kunnen komen. De vergaderingen van het Regionaal overleg zwakzinnigenzorg kunnen er worden gehouden. In de loop der tijd blijkt dan wel wat er verder voor voorzieningen nodig zijn in die subregio. In elk geval moeten er woonvormen komen voor de huidige bewoners van de Beatrix-Irene kliniek en voor mensen die op de wachtlijst staan. Maar in elke subregio woont niet precies het aantal geestelijk gehandicapten dat je op grond van statistische gegevens kunt berekenen. Een flexibele opzet garandeert dat je precies tegemoet kunt komen aan de behoeften van de mensen in die ene streek. Vanuit zo'n centrum in de subregio kan ook worden gezorgd voor tijdelijke opvang in weekends en vakanties, voor kort verblijf opvang bij ziekte van ouders of bij andere tijdelijke problemen thuis.

Met een dergelijke opzet verdwijnt de ouderwetse indeling in intramurale, se-

ni murale en extramurale zorg. Dat idee is niet uniek voor Rijnmond: je komt het tegenwoordig in veel nota's en rapporten tegen. Het heet zorg op maat, flexibele zorg, naadloze gezondheidszorg of zorg smeden, en in Rotterdam wordt het transmurale zorg genoemd. Het heeft heel wat moeite gekost om in Rijnmond zo ver te komen. Want in Rotterdam wonen geen betere mensen dan in de rest van Nederland. Ook daar zijn de werkers in de zwakzinnigenzorg gewend aan eigen clubjes en eigen loketten. Het uitgangspunt "ik bemoei me niet met jou als jij je niet met mij bemoeit" leidt weliswaar tot hokjesgeest, maar het geeft ook rust en veiligheid. Intensief overleg deed het oude wantrouwen in Rijnmond slijten. Vanaf 1983 is een goede samenwerking op gang gekomen, en de transmurale zorg leek een goede kans van slagen te maken.

Maar de boze wolf lag op de loer.

nieuw plan

Bos, duin en polder zijn jarenlang gezien als ideale bouwplaatsen voor zwakzinnigeninrichtingen. Frisse lucht en rust zou goed zijn voor zwakzinnige mensen. Zo verhuisden heel wat gehandicapte kinderen uit Rotterdam naar Noordwijkerhout, Noordwijk en Middelharnis. De helft van de bewoners van internaat Hernesseroord in Middelharnis is uit het Rijnmondgebied afkomstig.

In juni kwam Hernesseroord plotseling met een nieuw plan voor Rijnmond op de proppen. De reclame van een snel groeiende omroep moet de mensen van deze inrichting hebben geïnspireerd bij het maken van de nota "Herstructurering van Hernesseroord: spreidingsplan in het verzorgingsgebied van Zuid-Holland bezuiden de Nieuwe Waterweg en de Nieuwe Maas". Vroeger gingen zwakzinnige mensen naar de inrichtingen toe, nu komt de inrichting naar hen toe.

Alleen al de titel van het rapport wekt verbazing. Want Hernesseroord heeft als werkgebied de drie eilanden Voorne-Putten, Goeree-Overflakkee en de Hoekse Waard. Maar Hernesseroord heeft vijf nieuwe inrichtingen, tien gezinsvervangende tehuizen, een kindergvt, drie dagverblijven voor volwassenen en drie kinderdagverblijven voor een deel gepland in de regio Nieuwe Waterweg noord, waar de samenwerkende Rotterdamse stichtingen actief zijn.

De mensen van Hernesseroord zijn niet meer tevreden over hun inrichting. Volgens het oorspronkelijke plan zouden er 580 bewoners komen, maar 340 plaatsen bleken voldoende. Ook binnen Hernesseroord zien de werkers in dat de zorg beter gespreid kan worden, dichterbij de buurt van ouders en kinderen. Maar het

rapport geeft nauwelijks redenen voor het betrekken van de regio Nieuwe Waterweg noord bij het zorggebied van Hernesseroord. Een soort landje-pik voor volwassenen? Of zijn ze in Middelharnis bang dat de transmurale zorg in Rotterdam bewoners van Hernesseroord aantrekt en dat ze daar met lege plaatsen blijven zitten?

Hernesseroord wil ook aan de slag in de semimurale sector. De activiteiten worden uitgebreid met gezinsvervangende tehuizen en dagverblijven. In Rotterdam wil het internaat samenwerken met bestaande stichtingen, want die hebben veel ervaring.

Blijkbaar vinden de mensen van Hernesseroord overleg een lastig overblijfsel uit de jaren zestig. Het rapport is

er dertien intramurale plaatsen voor elke duizend inwoners van Nederland nodig zijn, maar anderen komen tot achtien. Dat is nogal een verschil. Volgens de inspectie staan er 540 mensen op de wachtlijst voor een plaats in Rijnmond met urgentie 1 of 2. Die mensen zouden allemaal binnen zes maanden een plaatsje moeten hebben. Maar de wachtlijst vertelt er niet bij op grond van welke overwegingen mensen erop terecht zijn gekomen.

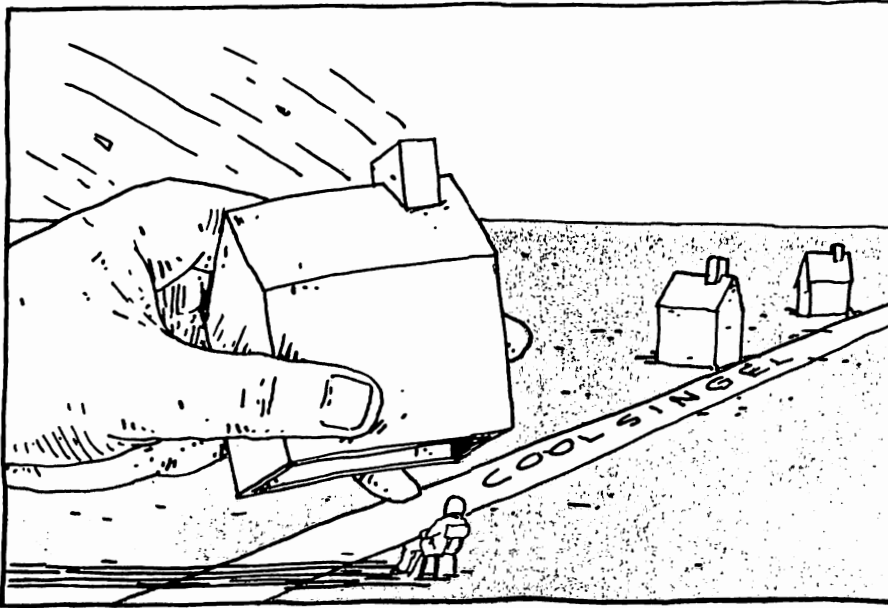
te weinig

Laten we de norm van achttien plaatsen per duizend inwoners los op de provincie Zuid-Holland, dan zijn er ruim ne-

klint rekenen, dan krijg je wel toestemming voor je plannen", lijkt de achterliggende gedachte.

Inmiddels weten we uit de cijfers van 1987 dat de gezondheidszorg weer duurder is geworden. Naast de gestegen prijzen van medicijnen zijn vooral de ziekenhuizen met hun bouwplannen prijsopdrijvers geweest. Hernesseroord beekt in zijn nota veel voordeel uit de afschrijving en rente op de oude gebouwen in Middelharnis. In 1994 zouden die voor nul gulden op de begroting kunnen staan, en dat is een grote besparing. Voor een leek zijn zulke berekeningen moeilijk te doorgronden. Maar op grond van de ervaringen met de ziekenhuizen kunnen we de geboden prijsknaller voorlopig beter wantrouwen. De plannenmakers willen bestuur, directie en een aantal ondersteunende diensten in de oude gebouwen in Middelharnis laten werken. Dat zou ook een besparing opleveren. Maar het zal dan wel een stuk drukker worden op de wegen ten zuiden van Rotterdam!

Hernesseroord heeft pats-boem eenentwintig nieuwe voorzieningen op de kaart van Rijnmond gegooid. Voor een deel overlapt dat plan het Rotterdamse initiatief om tot transmurale zorg te komen. Hopelijk is het samenwerkingsverband in Rotterdam al sterk genoeg om deze aanval van buitenaf te kunnen weerstaan. Zwakzinnige mensen en hun ouders in Rijnmond lijken er meer mee gediend, als de langzaam ontluikende vernieuwingen zich verder kunnen ontwikkelen.

volkomen onverwacht op tafel gelegd. Het is trouwens een ouderwets rapport. Veel gegoochel met eijfers, veel details over vierkante meters en toekomstige personeelskosten dansen je voor ogen. Een snuffje integratie, een stukje normalisatie, de verdunningswijk van de Hafkaker, alles wordt even genoemd. „Wij doen ook aan transmurale zorg! U zou wel stom zijn dit rapport terzijde te leggen", lijkt de conclusie van de lezer te moeten zijn. Natuurlijk rept de nota ook van nieuwe functies. Maar vervolgens worden vijf heel gewone inrichtingen, een aantal heel gewone gezinsvervangende tehuizen en evenzo gewone dagverblijven op de kaart getekend.

cijfers

Cijfers spelen in alle rapporten over zwakzinnigenzorg een grote rol, zeker als het gaat om nieuwe voorzieningen. Maar die cijfers zeggen nog niet alles. Bij de planning heeft de overheid niet één onomstreden getal om mee te rekenen. Sommige onderzoeken zeggen dat

genhonderd plaatsen te weinig. Maar de norm dertien op duizend levert een overschot van ruim zeventien plaatsen op. Voor Rijnmond zuid zijn dat achtereenvolgens vijfhonderd tekort en ruim tweehonderd tekort.

Die koele cijfers vertellen niet, wat voor zorg de betrokkenen precies nodig hebben. En daar heeft ook Hernesseroord geen onderzoek naar gedaan. Op grond van de cijfers projecteren de planners in Middelharnis domweg een groot aantal nieuwe voorzieningen op andermans terrein. Het rapport noemt wel de noodzaak van een onderzoek (bladzijde 34), maar gaat vervolgens verder met de planning.

Het door Hernesseroord gepresenteerde prijskaartje is aantrekkelijk. De plannenmakers in Middelharnis en het centrale bureau van de overkoepelende stichting De open ank' hebben geprobeerd ten aanzien van de exploitatie een vernieuwend initiatief op tafel te leggen. „Laat in het huidige klimaat van bezuinigen nu maar zien dat je goed

KLIK-Infomappen

Infomappen zijn bundelingen van eerder in KLIK verschenen artikelen

Euthanasie, zwakzinnigheid en zwakzinnigenzorg Uitgegeven samen met het NGBZ (f 9,-)

Groepsleider gewoon een vak? Over het werken in de zwakzinnigenzorg (f 10,-)

Begeleid wonen (f 11,-)

Jij en ik Over omgaan met zwakzinnige mensen (f 15,-)

Geestelijk gehandicapten, seksualiteit en sterilisatie (f 10,-)

Lastige klantjes, over psychische problemen en storend gedrag van zwakzinnige mensen (f 4,-).

Bestellingen door overmaking op postgiro 32 44 830 ten name van KLIK, Utrecht, met vermelding van de titel(s).